

INSTITUTI I KURRIKULËS DHE I TRAJNIMIT

**PROGRAMET E KURRIKULËS ME ZGJEDHJE TË DETYRUAR
TË GJIMNAZIT**

FUSHA: SHKENCA SHOQËRORE

LËNDA: SOCIOLOGJI

KODI: 8.5.11.Z

PROGRAMI I LËNDËS SOCIOLOGJI

PËR KLASËN E 11^{të}

TIRANË, DHJETOR 2009

Programi i lëndës “Sociologjia” përmban një tërësi konceptesh, njohurish dhe vlerash, të lidhura logjikisht me njëra-tjetrën, të cilat i ndihmojnë nxënësit e klasës së XI, jo vetëm për të kuptuar e interpretuar më mirë dukuritë, proceset e prirjet e zhvillimit të shoqërisë, por edhe për t’u orientuar drejt në zgjidhjen e problemeve praktike të jetesës së përditshme.

Ky program kërkon dhe bazohet në përdorimin e analizave sociologjike për dukuritë e proceset e zhvillimit të shoqërisë shqiptare. Shtjellimi i strukturave konceptuale përgjithësuese do të realizohet i gërshetuar me një profil kombëtar të spikatur.

Ndër konceptet kryesore që do të shtjellohen në kuadrin e këtij programi janë: metoda të kërkimeve sociologjike, eksperiment sociologjik, anketë, intervistë, vëzhgim sociologjik, kultura, simbol kulturor, vlerë kulturore, normë kulturore, kulturë materiale, subkulturë, kundërkulturë, etnocentrizëm, ksenocentrizëm, relativitet kulturor, shoqërizim, faza të procesit të shoqërizimit, deviancë, karakter relativ i deviancës, funksione sociale të deviancës, shpjegim biologjik i deviancës, shpjegim sociologjik i deviancës, dallim gjinor, shtresim gjinor, martesë, forma të martesës, familje, forma të reja të familjes në ditët tona, divorc, racë, etni, pakicë kombëtare, paragjykim racor ose etnik, diskriminimi racor ose etnik, përcaktim sociologjik i fesë, funksione sociale të besimeve fetare, fe botërore, shekullarizim, fundamentalizëm, karakteristika të punës në vendet më të industrializuara, urbanizim, metropol, megalopolis, zonë urbane, shpërqendrim mban, ripërtëritje urbane, xhentrifikim, eksurbanizim, shtresim i shoqërisë, lëvizshmëri shoqërore individuale, lëvizshmëri shoqërore strukturore, ndryshim shoqëror, lëvizje shoqërore, shoqëri tradicionale, shoqëri moderne, shoqëri pasmoderne etj.

Misioni i lëndës së sociologjisë

Misioni i lëndës Sociologjia është zhvillimi i aftësive të tilla si:

- Aftësia për të menduar në mënyrë kritike;
- Aftësia për të menduar në mënyrë krijuese;
- Aftësia për të zbatuar njohuritë në zgjidhjen e problemeve të ndryshme në jetën e përditshme;
- Aftësia për të parashikuar ecurinë e proceseve të caktuara shoqërore në të ardhmen, së paku të afërt;
- Aftësia për reflektime dhe arsyetime me vlerë morale e shoqërore.

Në misionin e kësaj lënde bëjnë pjesë edhe aftësitë për të kultivuar modele të sjelljeve shoqërore, si:

- Aftësia për të përshtatur modele sjelljesh me të pëlqyeshme për shoqërinë, ose të paktën për klasa ose shtresa të caktuara të saj;
- Aftësia për t’u orientuar në procesin kompleks të komunikimit me anëtarë të subkulturave të ndryshme;
- Aftësia për qenë sa më i efektshëm në angazhimet si veprimtar për zgjidhjen e problemeve shoqërore;

- Aftësia për të parashtruar një problem shoqëror dhe për të argumentuar rrugëzgjdhjen e tij;
- Aftësia për të parandaluar edhe tejkaluar konfliktet në bashkëveprimet e shumëllojshme me individë ose grupime shoqërore të caktuara ;
- Aftësia për t'u orientuar në shoqëritë dhe sistemet e tjera kulturore, kur mund të punojë e jetojë si student , si emigrant etj;
- Aftësia për të çmuar me frymë relativiteti vlerat, normat dhe elementet e tjera të sistemeve kulturore të vendeve të tjera
- Aftësia për t'u orientuar drejt lëvizjeve shoqërore përparimtare.

Përveç përvetësimit të koncepteve dhe të vlerave kryesore, aftësimi për t'u orientuar dhe për t'u angazhuar në veprimtari të ndryshme shoqërore, politike e kulturore, "Sociologjia" synon të kultivojë edhe qëndrime të caktuara, ndjenjën e përkushtimit për t'u angazhuar gjithnjë në anën më të përparuar të çdo fushe të jetës e të veprimtarisë, ndjenjën e përkushtimit ndaj vlerave me rëndësi jetike për ekzistencën dhe funksionimin e shoqërisë si:

- bindja për zbatimin me korrektësi të kërkesave të vlerave dhe të normave kulturore dhe ligjore sunduese në shoqëri;
- bindja se funksionimi normal i shoqërisë bazohet kryesisht në veprimtarinë paqësore të individëve dhe të grupeve shoqërore;
- bindja se është detyrë e çdo anëtari të shoqërisë të ndihmojë në forma të ndryshme për kapërcimin e dukurive e të problemeve që shqetësojnë shoqërinë, grupe të caktuara e deri individuale të veçantë;
- kultivimi i shpirtit kritik dhe kundërshtues ndaj të gjithë formave të paragjykitimeve dhe diskriminimeve që kanë të bëjnë me përkatësinë gjinore, racore, etnike, kulturore, subkulturore etj
- vlerësimi i elementeve përparimtare të çdo kulture dhe çdo shoqërie si pasuri e gjithë njerëzimit etj.

1. SYNIMI I LËNDËS

Lënda "Sociologjia" synon:

1. t'u ofrojë nxënësve njohuritë e nevojshme dhe t'u kultivojë aftësitë intelektuale për të analizuar dukuritë, proceset e zhvillimet më të rëndësishme të shoqërisë;
2. të kultivojë aftësitë për t'u angazhuar në zgjidhjen praktike të problemeve të ndryshme shoqërore që kanë të bëjnë me individin, me grupime shoqërore të caktuara ose me gjithë shoqërinë;
3. të kultivojë vetëdijen dhe përkushtimin për respektimin e vlerave, normave kulturore e ligjore si kusht i domosdoshëm për bashkëjetesën në shoqërinë bashkëkohore.

2. OBJEKTIVA TË PËRGJITHSHËM

Në përfundim të këtij programi nxënësit të jenë të aftë:

- të shpjegojnë aspektet kryesore të funksionimit të shoqërisë mbi bazën e koncepteve sociologjike

- të përshkruajnë veçoritë specifike të funksionimit të shoqërisë shqiptare të ditëve tona;
- të përdorin strukturat konceptuale sociologjike për të analizuar dukuritë dhe zhvillimet shoqërore;
- të shpjegojnë se në procesin e shoqërizimit njerëzit ndryshojnë disa statuse dhe role në shoqëri; ndryshojnë të drejtat dhe detyrimet ndaj të tjerëve etj;
- të përdorin njohuritë sociologjike në zgjidhjen sa më racionale të problemeve të tyre në jetën e përditshme si dhe të problemeve që u përkasin grupimeve shoqërore të caktuara;
- të integrohen në shoqëri të tjera, në sisteme të tjera kulturore;
- të krijojnë përvojën e vet sociologjike nëpërmjet të menduarit kritik, vëzhgimeve, anketimeve, intervistimeve të thjeshta, zgjidhjes praktike të problemeve të ndryshme shoqërore etj.

3. OBJEKTIVA SIPAS LINJAVE

Linja 1: Metodatat e kërkimit sociologjik

Përshkrimi i linjës: metodatat e kërkimeve sociologjike janë të shumëllojshme. Ato luajnë rol të pazëvendësueshëm për qëmtimin e fakteve shoqërore për zbulimin e prirjeve të zhvillimit të dukurive, të proceseve shoqërore. Metodatat e kërkimeve sociologjike zbatohen të “modifikuara” sipas veçorive specifike të çdo shoqërie. Edhe veçoritë specifike të shoqërisë shqiptare kanë përcaktuar profilin shqiptar të përdorimit të metodave të kërkimeve sociologjike.

Orë të sugjeruara: 8 orë

Linja	Objektiva
Metodat e kërkimit sociologjik	<p>Në fund të kësaj njësie nxënësi/ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të metodave të kërkimeve sociologjike ▪ të përshkruajë disa eksperimente sociologjike (eksperimenti në fabrikën Hawthorne dhe eksperimenti në burgun Stanfordin); ▪ të krahasojë përparësitë e kufizimet e një metode të kërkimit sociologjik; ▪ të përshkruajë reagimet e veçanta të shqiptarëve nëse vihen në një situatë eksperimentale; ▪ të përshkruajë llojet kryesore të vëzhgimeve sociologjike (vëzhgimi i pjesëshëm dhe i përgjithshëm, vëzhgim sistematik dhe jo sistematik, vëzhgim i drejtpërdrejtë dhe jo i drejtpërdrejtë, vëzhgim pjesëmarrës dhe jo pjesëmarrës) dhe procedurën e realizimit të tyre në kushtet e shoqërisë shqiptare;

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ të përdorë elementet kryesore të hartimit dhe të realizimit të anketës sociologjike; ▪ të hartojë dhe të realizojë modele ankete sociologjike, duke pasur parasysh veçoritë e modelimit psikokulturor të shqiptarëve; ▪ të përdorë kriteret dhe kërkesat kryesore të kampionimit sociologjik, për të realizuar praktikisht kampionime sociologjike të thjeshta; ▪ të përshkruajë llojet kryesore të intervistave sociologjike (intervista e lirë, intervista e strukturuar dhe intervista gjysmë e strukturuar); ▪ të realizojë intervista të thjeshta, duke pasur parasysh veçoritë kryesore të formimit psikokulturor të shqiptarëve; ▪ të përdorë dokumente të ndryshme zyrtare dhe vetjake në studimet sociologjike në shoqërinë shqiptare; ▪ të përdorë për të lexuar dhe interpretuar nga pikëpamja sociologjike dokumente të ndryshme zyrtare ose vetjake; ▪ të hartojë një anketë që synon të studiojë një problem rinor të adoleshencës; ▪ të interpretojë të dhënat e grumbulluara përmes një ankete të realizuar me nxënësit e klasës ose të shkollës (mund të realizohet edhe si punë në grup).
--	---

Linja 2. Kultura, individi, shoqëria

Përshkrimi i linjës. Kultura ose sistemi kulturor i çdo shoqërie është një dukuri shumë komplekse, e cila ndikon dhe shprehet në të gjithë modelet e sjelljes të anëtarëve të saj. Çdo sistem kulturor ka veçoritë e veta specifike që shfaqen në pesë përbërëset kryesore të tij që janë: simbolet kulturore, gjuha, vlerat kulturore, normat kulturore dhe kultura materiale. Njohja e veçorive specifike të sistemeve kulturore jo vetëm i vetëdijeson anëtarët e kulturës për rëndësinë e kulturës së vet, por edhe i ndihmon të orientohen më mirë në sistemet e tjera kulturore. Një aftësim i tillë orientues bëhet gjithnjë më i domosdoshëm, ndërkohë që në kushtet e përforcimit të prirjeve globalizuese rritet numri dhe pesha specifike e njerëzve që, për arsye të ndryshme, punojnë e jetojnë në disa sisteme kulturore (p.sh. rreth 27 për qind e popullsisë së Republikës së Shqipërisë aktualisht punojnë e jetojnë si emigrantë në sisteme të tjera kulturore).

Orë të sugjeruara: 10 orë

Linja	Objektiva
-------	-----------

<p>Kultura Individi Shoqëria</p>	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënës/i-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të shpjegojë konceptin gjithëpërfshirës të kulturës; ▪ të përshkruajë funksionet e kulturës në marrëdhëniet e njerëzve me natyrën, me njëri-tjetrin, me shoqërinë; ▪ të tregojë kuptimin e simbolit kulturor, funksionet kryesore të simboleve kulturore dhe veçoritë kryesore të zhvillimit të tyre; ▪ të dallojë simbole të veçanta të kulturës shqiptare, të cilat luajnë rol të rëndësishëm në funksionimin e shoqërisë shqiptare; ▪ të përshkruajë kuptimin e gjuhës si tërësi simbolesh kulturore; ▪ të përshkruajë rolin e veçantë të gjuhës shqipe në shpjegimin e disa dukurive kulturore e gjuhësore të vendeve të tjera të Evropës; ▪ të tregojë kuptimin e konceptit sociologjik të vlerave kulturore, ▪ të përmendë disa vlera kryesore të kulturave perëndimore; ▪ të argumentojë rolin e veçantë të vlerave kulturore të besës dhe të mbytjes me mikpritjes së shoqërisë tradicionale shqiptare; ▪ të shpjegojë konceptin sociologjik të normave kulturore dhe shumëllojshmërinë e tyre; të argumentojë raportet ndërmjet normave kulturore dhe normave ligjore; ▪ të shpjegojë rolin e veçantë të normave kulturore në funksionimin e shoqërisë tradicionale shqiptare; ▪ të përcaktojë konceptin sociologjik të nënkulturës dhe kundërkulturës; ▪ të argumentojë se kultura shqiptare është mozaik nënkulturash dhe e zhvilluar në periudha të gjata kohore si kundërkulturë e argumentet t'i ilustrojë me shembuj e fakte të qëmtuara nga jeta e përditshme; ▪ të dallojë vështirësitë kryesore (etnocentrizmi, ksenocentrizmi) me të cilat ndeshen njerëzit kur kalojnë nga njëri sistem kulturor te tjetri; ▪ të përshkruajë veçoritë kryesore të reagimi të shqiptarëve ndaj kulturave të tjera kryesisht nëpërmjet njohjes së përvojave jetësore të emigrantëve shqiptarë, të studentëve shqiptarë që studiojnë në vende të tjera; ▪ të përshkruajë rëndësinë teorike dhe praktike të relativitetit kulturor. ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit; ▪ të përgatisë një ese për një çështje të kulturës shqiptare.
--	---

Linja 3: Shoqërizimi

Përshkrimi i linjës: Shoqërizimi është një proces mjaft kompleks. Nëpërmjet shoqërizimit çdo njeri formon personalitetin e vet si njeri, profesionist, veprimtar

shoqëror etj. Çdo fazë e shoqërizimit të individit ndikohet nga faktorë dhe mjedise socialkulturore të ndryshme, të cilët evoluojnë në rrjedhën e kohës dhe përgjatë cikleve të shoqërizimit të çdo individi.

Orë të sugjeruara: 6 orë

Linja	Objektiva
Shoqërizimi	<p>Në fund të kësaj njësie nxënësi/ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të shpjegojë kuptimin sociologjik të shoqërizimit në formimin e personalitetit të njeriut; ▪ të japë disa shpjegime kryesore sociologjike të procesit të shoqërizimit (vetja shoqërore dhe marrja e rolit të tjetrit sipas xh. H. Mid, pikëpamja e Ç. H. Kult për shoqërinë si pasqyrë etj.); ▪ të përshkruajë ndikimet e veçanta të mjediseve dhe faktorëve të ndryshëm (familja, shkollimi, grupet e vogla të shoqeve dhe shokëve më të afërt, mjetet e komunikimit masiv, opinionit publik); ▪ të përshkruajë veçoritë e ndikimit të faktorëve të tillë në shoqërinë shqiptare të ditëve tona. ▪ të përshkruajë ndikimin e filmave me procese gjyqësore dhe me dhunë në procesin e shoqërizimit të adoleshentëve shqiptarë; ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të shoqërizimit në ciklet e jetës (fëmijëria, adoleshenca, moshë e rritur e hershme, moshë e pjekurisë dhe pleqëria); ▪ të përshkruajë veçoritë e shoqërizimit përgjatë cikleve të jetës në shoqërinë shqiptare. ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi, duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit.

Linja 4: Devianca

Përshkrimi i linjës: Sjellja deviante është dukuri komplekse, e konstatuar në të gjitha shoqëritë dhe në të gjitha kohërat. Sjellja deviante ushtron ndikim të shumëllojshëm në dukuritë e proceset shoqërore, në zhvillimin e shoqërisë. Me qëllim që sjelljet deviante të jenë sa më pak problematike, është e nevojshme që nxënësi adoleshentë t'i njohë ato dhe shpjegimet e tyre sociologjike, sidomos në shoqërinë shqiptare.

Orë të sugjeruara: 8 orë

Linja	Objektiva
--------------	------------------

Devianca	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënës/i-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përshkruajë e të arsyetojë karakterin relativ të sjelljeve deviante, faktorët dhe rrethanat socialkulturore kryesore që përcaktojnë nëse një model sjelljeje është deviant ose jo; ▪ të përshkruajë pesë tipat kryesore të krimit (krimi kundër personit, krimi kundër pasurisë, krimi i urrejtjes ose i mërisë, krimi i “jakave të bardha” dhe i ashtuquajtur “krimi pa viktimë”); ▪ të dallojë format specifike të shfaqjes së krimeve të tilla në shoqërinë shqiptare të ditëve tona; ▪ të arsyetojë prirjen pse meshkujt dhe të rinjtë janë më të kriminalizuar se femrat dhe burrat me moshë më të pjekur si në vendet e tjera, ashtu edhe në Republikën e Shqipërisë; ▪ të shpjegojë ndikimet e filmave me dhunë dhe procese gjyqësore në modelet e sjelljes së të rinjve shqiptarë; ▪ të përshkruajnë si ndikojnë në sjelljet e atij/asaj filma të tillë; ▪ të përshkruajë shpjegimet kryesore biologjike dhe gjenetike të deviancës; ▪ të shpjegojë teorinë sociologjike të kontrollit të Trevis Hirshit dhe teorinë e etiketimit të Hauërd S. Beker për shpjegimin e deviancës; ▪ të shpjegojë kuptimin e deviancës parësore dhe dytësore ▪ të përshkruajë funksionet kryesore shoqërore të sjelljeve deviante (pohimi i vlerave kulturore më të rëndësishme, përcaktimi i kufijve moralë, forcimi i unitetit shoqëror, faktor i rëndësishëm ndryshimesh shoqërore); ▪ të përshkruajë veçori të funksioneve të tilla në shoqërinë shqiptare. ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit; ▪ të përgatisë një ese për një sjellje deviante që shqetëson më shumë të rinjtë adoleshentë.
----------	--

Linja 5: Shtresimi gjinor dhe familja

Përshkrimi i linjës: Dallimet gjinorë janë të pranishme pothuajse në të gjithë shoqëritë. Ndonëse kryejnë role plotësuese të domosdoshme për funksionimin normal dhe zhvillimin e shoqërisë marrëdhëniet ndërmjet femrave dhe meshkujve, jo rrallë karakterizohen nga diskriminimi. Zbehja dhe tejkalimi dukurive të tilla negative reflektohet edhe në harmonizimin e marrëdhënieve ndërmjet bashkëshortëve dhe përgjithësisht të anëtarëve të familjes, në pakësimin e divorceve e të anëve të errëta të jetës familjare etj.

Orë të sugjeruara: 8 orë

Linja	Objektiva
Shtresimi gjinor dhe familja	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënës/i-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përshkruajë format kryesore të shfaqjes së pabarazisë gjinore; ▪ të përshkruajë rolin e veçantë të vajzave dhe grave në shoqërinë shqiptare si faktor që përmirëson komunikimin, si faktor ekuilibrimi në jetën politike etj; ▪ të rendisë objektivat kryesore të lëvizjeve feministe; ▪ të dallojë format kryesore të martesës (endogamia dhe ekzogamia, monogamia dhe poligamia) dhe ▪ të përshkruajë funksionet shoqërore të tyre; ▪ të rendisë pikëpamjet kryesore për dilemën bashkëkohore: martesë apo bashkëjetesë; ▪ të përshkruajë mendësitë kryesore të shoqërisë shqiptare për këtë dilemë; ▪ të rendisë format kryesore të familjes; ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të familjes shqiptare; ▪ të shpjegojë funksionet kryesore të familjes (shoqërizimi, rregullimi i marrëdhënieve seksuale, riprodhimi dhe nxitja emocionale e përkrahja ekonomike); ▪ të përshkruajë veçoritë e funksioneve të tilla në shoqërinë shqiptare; ▪ të interpretojë dukurinë e divorcit dhe rrjedhojat shoqërore e psikokulturore të saj; ▪ të përshkruajë veçoritë e divorcit në shoqërinë shqiptare; ▪ të interpretojë njohë vizionet kryesore për të ardhmen e familjes. ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit;

Linja 6: Racat dhe etniciteti

Përshkrimi i linjës: Fjala *etni* dhe sidomos fjala *racë* përdoret dendur në jetën e përditshme. Shpesh këto fjalë përdoren me kuptime të gabuara dhe krijojnë pështjellim rreth grupimeve të popullsisë që shënojnë. Për racat dhe etnitë, dhe sidomos në marrëdhëniet ndërmjet tyre lënda “Sociologjia” ofron kuptime të sakta, të cilat i ndihmojnë nxënësit adoleshentë të klasës së XI të vetëdijesohen, jo vetëm për të mos rënë në kurthin e paragjyqimeve racore ose etnike, por edhe për t’u bërë veprimtar shoqëror për komunikime e marrëdhënie sa më harmonike ndërmjet grupimeve shoqërore me përkatësi të ndryshme racore, etnike.

Orë të sugjeruara: 6 orë

Linja	Objektiva
-------	-----------

Racat dhe etniteti	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënës/i-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të shpjegojë kuptimin sociologjik të konceptit <i>racë</i>, <i>etnicitet</i>, <i>pakicë kombëtare</i> dhe <i>pakicë etnike</i>; ▪ të tregojë ç’janë paragjykimet dhe diskriminimet; ▪ të argumentojë pse marrëdhëniet ndërmjet grupeve racore dhe etnike shpesh karakterizohen nga forma të ndryshme paragjykimi dhe diskriminimi; ▪ të analizojë katër format kryesore të marrëdhënieve ndërmjet shumicës dhe pakicave etnike në shoqëritë moderne (pluralizmi, asimilimi, veçimi (vetveçimi) dhe shfarosja); ▪ të përshkruajë veçoritë e marrëdhënieve të shqiptarëve me pakicat kombëtare ose etnike në vendin tonë; ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit.
--------------------	---

Linja 7: Analiza sociologjike e besimeve fetare

Përshkrimi i linjës: Besimet fetare kanë qenë dhe janë të pranishme në të gjithë shoqëritë e studiuara deri në ditët tona. Ato paraqiten në forma të ndryshme dhe ndryshojnë në rrjedhën e kohës. Besimet fetare kanë kryer dhe kryejnë funksione të rëndësishme në shoqëri, ndaj dhe janë bërë objekt i shqyrtimeve sociologjike.

Orë të sugjeruara: 7 orë

Linja	Objektiva
Analizë sociologjike e besimeve fetare	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënësi/ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të tregojë përcaktimet kryesore sociologjike të fesë; ▪ të përshkruajë funksionet kryesore të besimeve fetare (forcimi i unitetit shoqëror; përcaktimi i kuptimit të jetës; faktor i kontrollit shoqëror; ndikime të karakterit shoqëror të të shenjtës); ▪ të përshkruajë si shfaqet veprimi i funksioneve të tilla në bashkësinë vendore ku jeton ai vetë ose të afërm të tij; ▪ të përshkruajë fakte që provojnë tolerancën, mirëkuptimin ndërfaqet të shqiptarëve në ditët tona dhe në të kaluarën, së paku të afërt; ▪ të përshkruajë veçoritë kryesore të 6 feve që konsiderohen fe botërore dhe funksionet e tyre shoqërore të veçanta në shoqëritë ku veprojnë; ▪ të analizojë prirjet kryesore të ndryshimit të besimeve fetare në shoqëri (shekullarizimi dhe fundamentalizimi); të përshkruajë veçoritë e shekullarizimit dhe të

	<p>fundamentalizimit në shoqërinë shqiptare.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit.
--	--

Linja 8: Urbanizimi dhe karakteristikat e punës në shoqëritë më të urbanizuara

Përshkrimi i linjës: Urbanizimi është një dukuri komplekse përgjatë 10-12 mijë viteve të fundit. Kjo dukuri është përhapur dhe zhvilluar me ritme të shpejta përgjatë dy shekujve të fundit, duke përcaktuar ndryshime rrënjësore jo vetëm në peizazhin urban, por edhe në modelet e organizimit dhe të punës, të sjelljes dhe të menduarit të shumicës dërrmuese të anëtarëve të shoqërisë.

Në shoqëritë industriale shumë të zhvilluara ose pasindustriale puna ka disa karakteristika kryesore, të cilat në mjaft aspekte dallohen aktualisht nga veçoritë e punës në shoqërinë shqiptare. Të rinjtë shqiptarë lipset të njohim karakteristika të tilla. Në procesin e integritimit në sistemin e ekonomive industriale të Evropës e më gjerë dhe ekonomia shqiptare do të profillohet shkallë-shkallë sipas modelit të tyre edhe në çështje të punës.

Orë të sugjeruara: 8 orë

Linja	Objektiva
Urbanizimi dhe karakteristikat e punës në shoqëritë më të urbanizuara	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënësi/ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të tregojë parakushtet e urbanizimit dhe karakteristikat e qyteteve paraindustriale; ▪ të përshkruajë veçoritë e urbanizimit përgjatë periudhës së industrializimit; ▪ të përshkruajë veçoritë e urbanizimit përgjatë periudhës së industrializimit; ▪ të analizojë dukuritë e prirjet kryesore të zhvillimeve urbane pas Luftës së Dytë Botërore (shpërqendrimi urban, zona urbane, përtëritje, urbane, xhentrifikimi, eksurbanizim); ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të urbanizimit në Shqipëri, veçanërisht pas Luftës së Dytë Botërore ▪ të përshkruajë interpretimet kryesore sociologjike të jetës shoqërore në qytete (dallimet e mënyrës urbane të jetesës nga mënyra rurale, urbanizimi si mënyrë jetese dhe ekologjia urbane); ▪ të analizojë karakteristikat kryesore të punës në shoqëritë më të urbanizuara ose më të industrializuara (pakësimi i punës së gjallë të njerëzve në bujqësi; rritja e peshës specifike të punëve jakëbardhë, shtimi i profesioneve shumë të kualifikuara dhe

	<p>rritja e rëndësisë së tyre; pakësimi i peshës specifike të të vetëpunësuarve; papunësia; ekonomia e paligjshme; rritja e shkallës së diversitetit në vendin e punës; rritja e shkallës së përdorimit të teknologjive të informacionit);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të krahasojë përafrimet, dallimet dhe karakteristikat e kundërta të punës në shoqërinë shqiptare të ditëve tona dhe rrjedhojat e tyre. ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi, duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit.
--	---

Linja 9: Shtresimi i shoqërisë dhe lëvizjet shoqërore

Shoqëria nuk është një grumbullim njerëzish i paorganizuar. Së paku, që nga lashtësia klasike greke e romake çdo shoqëri është e përbërë nga grupime shtresore të caktuara si kasta, klasa, shtresa shoqërore etj. Çdo shoqëri ndryshon edhe në sajë të përpjekjeve të njerëzve për të ndryshuar statusin e tyre në shoqëri, në sajë të përpjekjeve për të kaluar nga klasat ose shtresat me status më të ulët në ato me status më të lartë. Në periudha historike të caktuara përpjekje të tilla për ndryshim statusesh shoqërore masivizohen, bëhen më të vetëdijshme dhe më të organizuara, shndërrohen në lëvizje shoqërore.

Orë të sugjeruara: 6 orë

Linja	Objektiva
Shtresimi i shoqërisë dhe lëvizjet shoqërore	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënësi/ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të shtresimit shoqëror; ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të organizimit të shoqërisë në sistemin e kastave; ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të organizimit të shoqërisë në sistemin e klasave; ▪ të analizojë dukurinë e lëvizshmërisë shoqërore individuale e strukturore dhe veçoritë e tyre në sistemin e kastave e të klasave; ▪ të tregojë veçoritë kryesore të klasave e shtresave në shoqërinë e Shteteve të Bashkuara të Amerikës, si një nga shoqëritë e mëdha më të urbanizuara; ▪ të analizojë dukurinë e ndryshimit shoqëror dhe karakteristikat kryesore të tij (i përgjithshëm dhe me veçori dalluese në çdo shoqëri; përgjithësisht i qëllimshëm, por i paplanifikuar në të gjithë rrjedhojat; rrjedhoja kontradiktore dhe kohëzgjatje të ndryshme); ▪ të interpretojë idetë sociologjike për lëvizjet shoqërore dhe

	<p>trupat kryesore të lëvizjeve shoqërore (lëvizja alternative, lëvizje realizuese, lëvizja reformuese dhe revolucione;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të analizojë veçoritë e lëvizjeve shoqërore në të katër fazat e zhvillimit të saj dhe arsyet kryesore të rënies së lëvizjes shoqërore. ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit; ▪ të përgatisë një ese sipas temës së përcaktuar në libër ose të përcaktuara nga mësuesja.
--	---

Linja 10: Shoqëria tradicionale, moderne, pasmoderne

Përshkrimi i linjës: Shoqëritë ndryshojnë vazhdimisht në rrjedhën e kohës. Ndryshime të rëndësishme janë vërejtur përgjatë kalimit të shoqërive nga faza tradicionale, në atë moderne dhe pasmoderne. Një tablo e përmbledhur e karakteristikave kryesore të shoqërive në këto tri faza të zhvillimit jepet në mësimet e kësaj linje. Analizat përgjithësuese konkretizohen edhe me fakte e dukuri nga shoqëria shqiptare.

Orë të sugjeruara: 5 orë

Linja	Objektiva
Shoqëria tradicionale, moderne, pasmoderne	<p>Në fund të kësaj njësie mësimore nxënës/i-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ të përshkruajë katër karakteristikat kryesore të shoqërisë moderne sipas Peter Bergerit (venitja e komuniteteve të vegjël tradicionale; zgjerimi i mundësive për zgjedhje vetjake; zgjerimi i spektrit të shumëllojshmërisë shoqërore; orientimi nga e ardhmja dhe rritja e vetëdijes së kohës); ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të shoqërisë tradicionale të krahasuara me ato të shoqërisë moderne; ▪ të përshkruajë karakteristikat kryesore të shoqërisë tradicionale shqiptare dhe dukuritë e prirjet kryesore të modernizimit të një shoqërie të tillë; ▪ të analizojë e të interpretojë pesë karakteristikat kryesore të shoqërisë pasmoderne (rënia e modernitetit; zbehja e dritës së përparimit; shkenca nuk përballon zgjidhjen e çështjeve; intensifikimi i debateve kulturore; ndryshimi i vazhdueshëm i institucioneve shoqërore). ▪ të përgatisë një detyrë analitike sipas temave të përcaktuara në tekst ose që i përcakton mësuesi duke pasur parasysh veçoritë e qytetit ose të krahinës ku jetojnë nxënësit.

4. KËRKESA TË LËNDËS SOCIOLOGJI NDAJ LËNDËVE TË TJERA

Sociologjia	Matematika
Metodat e kërkimit, devianca, shtresimi gjinor dhe familja, racat dhe etniciteti, urbanizimi.	Nxënës/i-ja: <ul style="list-style-type: none"> të llogarisë koeficiente të ndryshëm si koeficienti i vrasjeve ose i vetëvrasjeve, të llogarisë peshën specifike (përqindjen) për çështje demografike, për dukuri të tjera sociale etj.; të paraqesë në mënyrë grafike ecurinë e dukurive të ndryshme shoqërore etj.
Sociologjia	Biologjia
Devianca, shtresimi gjinor dhe familja	Nxënës/i-ja: <ul style="list-style-type: none"> të shpjegojë marrëdhënie specifike ndërmjet përbërjes biologjike dhe prirjeve për reagime të caktuara të njerëzve në situata shoqërore të veçanta; të përshkruajë rolin e kromosomeve në përcaktimin e karakteristikave dhe të funksioneve të caktuara të organizmit të njeriut.
Sociologjia	Psikologjia
Devianca, shoqërizimi, shtresimi gjinor dhe familja	Nxënës/i-ja: <ul style="list-style-type: none"> të përshkruajë “mekanizmat” psikologjike të ndikimit të nofkave përçuese në vetperceptimin e njerëzve; të përshkruajë ndikimet psikologjike të divorcit në jetën e ish-bashkëshortëve dhe sidomos të fëmijëve të tyre.
Sociologjia	Historia
Analizë sociologjike e besimeve fetare, urbanizimi	Nxënës/i-ja: <ul style="list-style-type: none"> të njohë ecurinë e zhvillimit të dukurive shoqërore më të rëndësishme, së paku gjatë periudhës moderne; të njohë ato fakte historike që ilustrojnë më mirë idetë sociologjike.
Sociologjia	Letërsia
Shoqërizimi, urbanizimi, shtresimi shoqëror dhe lëvizjet shoqërore	Nxënës/i-ja: <ul style="list-style-type: none"> të përmendë ato vepra letrare, të cilat me nivel të lartë artistik pasqyrojnë ngjarje shoqërore të rëndësishme; të përmendë ato vepra letrare, që me nivel të lartë artistik pasqyrojnë lëvizje shoqërore, të cilat kanë shënuar kthesa në historinë e shoqërisë.

5. KËRKESA PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Ky program është një dokument zyrtar dhe është vetëm një pjesë e tërësisë së dokumenteve zyrtare për lëndën “Sociologjia”. Dokumente të tjera kryesore janë korniza kurrikulare e gjimnazit dhe standardet e fushës së shkencave shoqërore. Përgatitja e këtij programi është bazuar te korniza kurrikulare dhe te standardet e fushës.

Për përdorimin sa më të mirë të programit të lëndës “Sociologjia” është e nevojshme njohja me këta dy dokumente

Te korniza kurrikulare i duhet kushtuar vëmendje e veçantë:

- Synimeve të përgjithshme të kurrikulës së gjimnazit
- Synimeve të linjave ndërkulturore
- Parimeve të mësimdhënies-të të nxënës
- Vlerësimit të nxënësit me notë

Me qëllim që tërësia e dokumenteve zyrtare (korniza kurrikulare, standardet e fushës së të nxënës dhe programi lëndor) të zbatohen në mënyrë sa më të dobishme për nxënës, përdoruesit e tyre duhet të njohë programet e lëndës “Qytetari” që zhvillohet deri në vitin e parë të gjimnazit.

Është e nevojshme që përdoruesit e këtyre dokumenteve që kanë të bëjnë me lëndën “Sociologjia” të njohë edhe standardet e tjera të të nxënës si dhe programet e lëndëve të tjera që nxënësit mësojnë gjatë klasës së XI, veçanërisht ata të lëndëve shoqërore.

Zbatimi i këtij programi do të realizohet duke respektuar parimet e barazisë gjinore, etnike, racore, fetare etj.

Objektivat e programit

Objektivat e programit janë për të gjithë nxënës, çka do të thotë se të gjithë nxënësve duhet t’u jepet mundësia t’i realizojnë ato. Me qëllim që lënda të përvetësohet sa më shumë është e këshillueshme (jo e detyrueshme) që kapitujt dhe temat të realizohen sipas renditjes në program, pasi njohuritë e kapitullit pasardhës lidhen me ato paraardhës.

Për shembull nëse programi i lëndës “Sociologjia” kërkon që nxënës/ja të jetë i/e aftë

Për realizimin e një objektivit të tillë nxënës duhet t’i jepet detyra, koha e nevojshme dhe mundësi të tjera që nxënës të mbledhë opinione për këtë çështje dhe t’i interpretojë ato në dritën e njohurive sociologjike.

Nëse një mësues/ese nuk vepron kështu, kjo do të thotë se ai/ajo nuk ka realizuar këtë objektiv të lëndës “Sociologjia”.

Çdo objektiv i kësaj lënde mund të realizohet në nivele të ndryshme nga nxënës të ndryshëm. Mësuesi/i-ja duhet të ketë të qartë nivelet e arritjes së çdo objektivit nga nxënës/ja, të përshkallëzuar si më poshtë:

- I. Aftësia për të identifikuar dhe përshkruar (niveli i ulët intelektual).
- II. Aftësia për të shpjeguar dhe për të analizuar (nivel intelektual mesatar).
- III. Aftësia për të vlerësuar, për të argumentuar edhe për të mbrojtur qëndrime të caktuara (nivel i lartë intelektual).

Për shembull kërkohet që nxënësi/ja të jetë i/e aftë.

Të shprehë qëndrimin e tij/saj për modele të caktuara sjelljesh të cilat në disa rrethana mund të konsiderohen deviante, ndërsa në rrethana të tjera mund të mos konsiderohen të tilla.

Ky objektiv mund të arrihet në disa nivele:

I. Nxënësi/ja dallon qartë pikëpamjet e ndryshme deri edhe të kundërta për çështjen që shqyrtohet

II. Nxënës/i-ja shpjegon rrjedhojat shoqërore që nxiten nga zbatimi në praktikë i secilës pikëpamje në shqyrtim.

III. Nxënës/i-ja kristalizon qëndrimin e tij/saj për çështjen që diskutohet të bazuar në argumente, të cilat formulohen duke mbajtur parasysh edhe argumentet e kundërt.

Në realizimin e një veprimtarie të tillë të përshkallëzuar mësuesi duhet të ketë parasysh të paktën, dy kritere kryesore:

1. Mësuesi/ja duhet t'i krijojë çdo nxënësi/je të shprehë arritjet vetjake në të gjithë nivelet. Më konkretisht, kjo do të thotë mësues/i-ja nuk duhet t'i konsiderojë si përfundimtare aftësitë e një nxënës/i-eje që arrin nivelin e parë, por t'i japë atij/ asaj mundësinë të shprehet edhe për nivelet e tjera, duke i drejtuar pyetje të tjera, të përshkallëzuar për nga vështirësia.
2. Mësues/i-ja duhet të vlerësojë nxënës/in-en për nivelin e arritjeve, vetëm pasi t'i ketë dhënë atij/asaj të gjithë mundësitë për të shprehur aftësitë e veta.

Orët mësimore

Programi i lëndës “Sociologjia” të gjimnazit është strukturuar në linja që vijjnë njëra pas tjetrës, disa prej të cilave kanë përparësi relative nga njëra-tjetra. Prandaj, procesi i mësimdhënies dhe i të nxënit përgjatë vitit shkollor mund të ndryshojë një renditje të tillë.

Përcaktimi i sasisë së orëve për secilën linjë është **rekomandues**. Zbatuesit e programit duhet të respektojnë numrin total të orëve të lëndës, por kanë të drejtë të pakësojnë ose të shtojnë deri në masën 10 për qind numrin e orëve për çdo linjë.

Zhvendosje të tilla përcaktohen edhe nga ecuria e përparimit të nxënësve. Mësues/i-ja mund të përparojë më ngadalë kur vë re se nxënësit ndeshen me vështirësi të veçanta në realizimin e objektivave të linjës dhe mund të përparojë më shpejt në ato linja, në të cilat nxënës/it-et i përvetësojnë më shpejt njohuritë, i arrijnë më shpejt objektivat.

Në programin e lëndës “Sociologjia” rreth 60-65% e të gjithë orëve mësimore janë për shtjellimin e njohurive të reja dhe 40-35% e tyre janë për **përpunimin e njohurive** dhe për veprimtari të tjera që i shërbejnë realizimit të objektivave të programit dhe të vlerësimit të nxënësve përgjatë vitit shkollor dhe në fund të tij.

Më konkretisht përpunimi i njohurive përfshin:

- Përsëritjen brenda çdo kapitulli të njohurive, të koncepteve themelore të tij.
- Testim të njohurive, të koncepteve themelore nëpërmjet ushtrimeve logjike të llojeve të ndryshme që do të jenë në fund të çdo kapitulli.
- Integrim të njohurive të reja të çdo kapitulli me njohuritë e kapitujve të zhvilluar më parë.
- Integrimin e njohurive të reja me njohuritë e lëndëve të tjera. Një integrim i tillë do të realizohet natyrshëm në çdo orë mësimi. Megjithëkëtë, është e nevojshme që këtij integrimi t'i kushtohet vëmendje e veçanta dhe në vijimësi. Rol të rëndësishëm integrues do të kenë detyrat analitike në fund të çdo linje dhe esetë që do të realizohen në fund të disa linjave që kanë profil shqiptar më të spikatur.
- Përsëritje vjetore, e cila synon të kontrollojë njohuritë e gjithë lëndës
- Testim vjetor, i cili nuk është i detyrueshëm.

Në orët mësimore që kanë të bëjnë me përpunimin e njohurive, mësuesi zhvillon edhe tema me nismën e tij ose me kërkesat e nxënësve. Tema të tilla mund të reflektojnë ngjarje aktuale ose kërshërinë e nxënësve.

Gjatë përpunimit të njohurive është e domosdoshme t'i kushtohet vëmendje e veçantë kultivimit të:

- Aftësive të përgjithshme që kanë të bëjnë me përmirësimin e komunikimit, me përgjithësimin e informacioneve, kultivimin e të menduarit kritik dhe krijues, me zgjidhjen e problemeve vetjake e shoqërore etj.
- Aftësive për të përdorur njohuritë sociologjike në analizën e dukurive, të proceseve e të ngjarjeve shoqërore, aftësi për të reflektuar në mënyrë sociologjike rreth zhvillimeve shoqërore që mund të paraqiten në ese ose ministudime.
- Qëndrimeve, veçanërisht të qëndrimeve shoqërore e morale që kanë të bëjnë me çështje dhe situatë shoqërore të caktuara në vendin tonë.
- Aftësive për të përgatitur detyra tematike, projekte kurrikulare, skicë-ide për zgjidhjen e problemeve të ndryshme shoqërore etj.

Pjesë e përpunimit të njohurive është edhe rishqyrtimi vjetor, që synon të rrënjosë më mirë në kujtesën e nxënësve njohuritë sociologjike kryesore dhe të kultivojë atësitë përgjithësuese.

6. VLERËSIMI

Vlerësimi i nxënës/it-es shtrihet gjatë gjithë procesit mësimor dhe nuk ka për qëllim të vetëm vendosjen e notës. Vlerësimi është një proces kompleks që duhet të përmirësohet në mënyrë të pandërprerë në të gjithë treguesit e vet.

Vlerësimi mbështetet tërësisht në objektivat e programit të lëndës “Sociologjia” dhe mësuesi nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënësit për ato objektiva që nuk përshkruhen në program.

Mësuesi zhvillon mënyra vlerësimi të shumëllojshme dhe angazhon edhe nxënësit në këtë proces kompleks.

Vlerësimi bëhet për arritje individuale ose/dhe në grup, në klasë ose/dhe jashtë saj. Nëse nxënësit punojnë në grupe të vogla për objektiva të caktuara, mësuesi sqaron rëndësinë e vlerësimit me notë të grupit në tërësi dhe të çdo nxënësi në veçanti.

Nxënës/i-ja vlerësohet me notë ndërkohë që paraqet arritjet e tij/saj me gojë, me shkrim ose nëpërmjet veprimtarish e punimesh të caktuara.

Nuk është e detyrueshme që mësuesi në çdo orë mësimore të vlerësojë çdo nxënësi me notë në regjistër. Në orët e lëndës “Sociologjia” nxënësit dhe mësuesit duhet të bashkëbisedojnë lirshëm si partnerë për përvetësimin e njohurive dhe për realizimin e detyrave të ndryshme të lëndës jashtë klase.

Mësues/i-ja duhet të vlerësojë me notë herë pas here, duke u sqaruar nxënësve pikësynimet dhe kriteret e vlerësimit.

Vlerësimi me shkrim synon të nxisë aftësimin e nxënësve për të komunikuar me shkrim sa më saktë njohuritë sociologjike. Vlerësimi me shkrim mund të realizohet në mënyrë tradicionale, me penë e letër, por edhe në rrugë elektronike.

Mësues/i-ja planifikon provime me shkrim për njohuritë e disa mësimëve ose kapitujve, të cilët i bashkojnë objektiva të ndërlidhur të të nxënësit. Përdoren lloje të ndryshme testesh, që nga minitestet për objektiva të veçuar të të nxënësit deri tek ata komplekse që zgjasin një orë mësimore dhe që përmbajnë pyetje që testojnë saktësinë e përvetësimit të koncepteve sociologjike, pyetje që kultivojnë të menduarit kritik, krijues, eseistik etj. Gjithashtu mësues/i-ja vlerëson edhe paraqitjen me shkrim nga nxënësit të detyrave tematike, të projekteve kurrikulare etj.

Një formë e paraqitjes me shkrim nga nxënësi/i-ja është edhe provimi përfundimtar.

Një formë vlerësimi dhe vetëvlerësimi është edhe portofoli i nxënës/it-es, çka është një përmbledhje e tij/saj në lëndën e “Sociologjisë” përgjatë disa muajve ose gjithë vitit shkollor. Portofoli mund të përmbajë provime me shkrim, detyra për çështje të caktuara shoqërore, projekte kurrikulare, kasete me intervista të incizuara, fotografi, filmime ngjarjesh të caktuara që ilustrojnë ide sociologjike të rëndësishme etj.

Përzgjedhjet për portofolin bëhet nga nxënës/i-ja, ndërkohë që mësuesi është në rolin e këshilluesit.

Në procesin e vlerësimit mësues/i-ja është e domosdoshme të marrë parasysh edhe vështirësi të veçanta të dokumentuara zyrtarisht, si vështirësitë specifike që kanë në komunikimin me gojë ose me shkrim fëmijët e emigrantëve të kthyer në atdhe pas shumë vitesh etj. Në varësi nga aftësitë e secilit zbatohen forma të veçanta kontrolli me gojë ose me shkrim.

Nxënësit që kanë jetuar për disa vite në sisteme të tjera kulturore si bij ose bija të familjeve të emigrantëve në forma të ndryshme mund të ofrojnë edhe për nxënësit e tjerë të klasës përvojën e tyre të komunikimit ndërkulturor. Përvoja të tilla të gjalla janë shembuj që përvetësohen në mënyrë të natyrshme nga nxënësit adoleshentë.

Të veçanta

Standardet e përmbajtjes së lëndës “Sociologjia” përmbajnë katër elemente të lidhur me njëri-tjetrin: njohuritë, aftësitë intelektuale të reflektimit të thellë rreth çështjeve të ndryshme shoqërore, nxitjen e pjesëmarrjes në veprimtari shoqërore të shumëllojshme dhe edukimin e vetedukimin me frymën e qytetarisë. Të marrë së bashku

këto elemente përbëjnë bazën për zhvillimin e lëndës “Sociologjia” dhe të vlerësimit të arritjeve të nxënësve në këtë lëndë.

I. Njohuritë qëndrojnë në qendër të sistemit të vlerësimit dhe në përgjithësi mishërohen në pyetje të tilla si:

- Çfarë roli të veçantë luan dija sociologjike në shpjegimin e dukurive shoqërore?
- Si ndikon përparimi i kulturës në zhvillimin dhe humanizimin e shoqërisë?
- Cilat janë funksionet kryesore shoqërore të sjelljeve deviante?
- Si ndikojnë paragjykimet e ndryshme në modelet e sjelljeve të njerëzve?

II. Aftësitë intelektuale që kultivon lënda “Sociologjia” përfshijnë përdorimin e njohurive, të koncepteve për të menduar në mënyrë kritike dhe krijuese, për të realizuar studime të thjeshta për dukuri e çështje shoqërore, për të formuluar rekomandime për rrugëzgjdhje të problemeve të ndryshme shoqërore, që kanë të bëjnë me interesa të individit ose të grupimeve shoqërore.

III. Aftësitë pjesëmarrëse që kultivon lënda “Sociologjia” shprehen si përpjekje për t’u angazhuar në jetën publike, shoqërore, duke diskutuar në mjedise të gjera publike ide dhe interesa të caktuara të grupimeve shoqërore, duke bashkëpunuar me të tjerët në veprimtari të ndryshme, shoqërore, politike dhe kulturor-artistike, duke u angazhuar në zgjidhjen e konflikteve të ndryshme në frymën e tolerancës e të mirëkuptimit etj.

Në vlerësimin e nxënësve në lëndën “Sociologjia” është mirë të mbahen parasysh edhe refleksionet e tyre për veprimtari të ndryshme shoqërore jashtë mjedisve të shkollës, sidomos në ato me profil altruizmi më të spikatur si veprimtaria vullnetare, ku nxënësit janë pjesëmarrës të drejtpërdrejtë. **Theksojmë se nuk do të vlerësohet pjesëmarrje e nxënësit, por aftësitë e tij vetjake intelektuale për të reflektuar rreth veprimtarive të tilla.**

Përreth formimit teorik-intelektual lënda “Sociologjia” do të ndikojë edhe shoqërizimin e nxënësve adoleshentë me cilësitë më të mira të veprimtarit shoqëror me personalitet të afirmuar, si: dinjiteti vetjak, aftësia për të gjykuar në mënyrë të pavarur rreth problemeve të ndryshme të zhvillimit të shoqërisë, aftësitë për t’u pozicionuar në anën e grupimeve shoqërore që ofrojnë zgjidhje më përparimtare, aftësia për t’u informuar në mënyrë dinamike për zhvillimet shoqërore në vendin tonë dhe në vendet më me ndikim në shkallë botërore, aftësia për të nxjerrë përfundime teorike e praktike nga lëvizje të ndryshme shoqërore, vetëdija për të zbatuar me korrektësi normat kulturore e ligjore sunduese të shoqërisë etj.

Natyrisht, **nxënësi nuk do të vlerësohet për modelet e sjelljeve të tij vetjake, por për argumentimin e domosdoshmërisë së modeleve të sjelljeve të caktuara në mjedise përkatëse etj.**

Përvetësimi i njohurive sociologjike, kultivimi i aftësive intelektuale dhe motivimi për t’u përfshirë në veprimtari shoqërore të shumëllojshme realizohen në mjedise të ndryshme si shkolla, familja, bashkësia e banorëve të lagjes etj. Këto përbëjnë fushat kryesore në të cilat fitohen njohuritë e aftësitë dhe njëherazi zbatohen në praktikë. Në rrethana të tilla një mundësi e mirë për të vlerësuar aftësitë intelektuale në procesin e zbatimit të njohurive dhe të pjesëmarrjes në veprimtari shoqërore janë projektet që përfundojnë në një produkt të caktuar si një portofol individual, grupi ose klase, realizimi

i një konkurrimi në nivel klase, shkolle ose edhe më gjerë ku nxënësit të paraqesin ese analitike për probleme të caktuara të zhvillimit të shoqërisë shqiptare etj.